

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Meditationum evangelicarum pars secunda, hoc est:
Solida, ad discendam & exercendam, ex evangeliis tam
dominicalibus quam festivalibus Christi & sui-ipsius
notitiam, informatio**

Creide, Hartmann

Francofurti ad Moenum, 1682

Exegesis

[urn:nbn:de:bsz:31-126164](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-126164)

cione *Ανθρωπολογίαν*, five *notitiam noſtri* confideravimus: jam ad alteram Evangelii partem tranſibimus, contemplaturi, *Χριςτολογίαν* five *notitiam Domini noſtri Jeſu Chriſti*.

J. J.

Exegeſis.

Sapientiffimus Regum Salomo, cujus ſimilis nunquam fuit, neq; erit, 1. Reg. 3. v. 13. ænigma confiderabile nobis omnibus proponit, quando ait: Quis conſtituit omnes terminos terræ? quod nomen eſt ejus, & quod nomen filii ejus, ſi noſti? Prov. 30. v. 4.

Triplex hęc quæſtio occurrit, 1. enim quærit: *quis conſtituit omnes terminos terræ?* Hoc nemo alius fecit, quàm magnus ille Jehova Elohim, qui cælum & terram non modò creavit: ſed & cum in principio aqua & terra in chaos permixta erant, dividit, & cuique terminum ſuum conſtituit, Gen. 1. v. 9. ipſe definiit regiones, & terminos habitationi hominum, Act. 17. v. 27.

2. Quærit: *Mah ſchemo, quodnam eſt nomen ejus?* Ethnici Deos ſuos variis nominibus indigarunt: ſed nomen veri, vivi & æterni Dei ipſis ignotum fuit, unde Paulus, Rom. 1. v. 21.

3. Quærit: *quod nomen filii ejus?* Judæi mirabiles hęc gloſſas conſingunt, ſed verba clara ſunt: Quis conſtituit omnes terminos terræ? & quod nomen filii ejus? Ex quo irrefragabiliter conſequitur, quòd magnus ille Jehova, qui omnes terræ terminos conſtituit, etiam filium habeat, quem ab æterno ex eſſentia ſua genuit juxta illud Davidis, Pſal. 2. v. 7.

Hoc myſterium ratione noſtrâ nullatenus comprehendi poteſt; *Licet ſcire, quod natus, non licet diſputare, quomodo natus,* ait Ambroſius. *Novit quem genuit pater, novit, qui genitus eſt filius,* juxta Nazianzenum, & ſic manet magnum pietatis Myſterium, 1. Tim. 3. v. 25.

Si Evangelium noſtrum inſpicimus, & notitiam Chriſti ex eo diſcere cupimus, hęc filius, magni illius Dei, qui orbis terminos conſtituit, nobis proponitur:

1. *Tanquam frater & conſanguineus noſter ſuaviſſimus,* ſic enim Angelus: Nolite timere: Ecce enim, evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus eſt vobis hodie Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus, in civitate David. Quod coincidit cum illo Johannis: Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis. Et vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Joh. 1. v. 14.

Habemus itaque talem Salvatorem, qui carnem & ſanguinem noſtrum induit, nobiſq; fratribus ſuis in omnibus ſimilis factus eſt, excepto peccato, Hebr. 2. v. 17. Hoc demonſtrant

1. *Humana nomina,* quæ ipſi in ſacris paſſim assignantur. Vocatur enim homo, 1. Tim. 2. v. 5. Filius hominis, Joh. 6. v. 53. Dan. 7. v. 13. Semen mulieris, Gen. 3. v. 15. Semen Abrahæ, Hebr. 2. v. 16. Filius & fructus ventris Davidis, 2. Sam. 7. v. 12. Pſalm. 89. v. 36. Matth. 1. v. 1. & cap. 22. v. 42. Fructus lumborum ejus, Act. 2. v. 30. Filius Mariæ, Luc. 1. v. 31.

2. *Humana principia.* Præditus enim eſt animâ rationali, Matth. 26. v. 38. quam dedit redemptionem pro multis, Matth. 20. v. 28. & Patri commendavit, Luc. 23. v. 46.

v. 46. Habet veram humanam vitam, quam potest ponere & sumere pro lubitu, Joh. 10. v. 17. Habet verum humanum corpus, Luc. 22. v. 19. & quæ ei adpertinent, nempe carnem, Joh. 7. v. 54. Sanguinem, Matth. 26. v. 28. Ossâ, Luc. 24. v. 39. caput, Matth. 8. v. 9. faciem, Matth. 17. v. 2. Os, Matth. 5. v. 2. Linguam, Esa. 55. v. 9. Oculos, Luc. 6. v. 20. Aures, Psal. 40. v. 7. Manus, 1. Joh. 10. v. 28. Pedes, Marc. 5. v. 22. & sic ulterius.

3. *Humana attributa.* Quod enim corpus attinet, ei assignatur ætas, Luc. 2. v. 52. Fames, Matth. 4. v. 2. Sitis, Joh. 19. v. 28. Lærymæ, Luc. 19. v. 41. Sudor & quidem sanguineus, Luc. 22. v. 24. Dolor, Hebr. 5. v. 8. & tandem mors. Matth. 27. v. 50.

Animam verò quod attinet, de illâ intelligendum est, quod Esaias de Filio virginis ait: Butyrum & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum, Esa. 7. v. 15. ideoque ipsi adscribitur intelligentia, Luc. 2. v. 47. voluntas, Joh. 5. v. 30. Desiderium, Luc. 25. v. 15. Caritas, Joh. 13. v. 34. Gaudium, Matth. 11. v. 25. Tristitia, Matth. 26. v. 28. Ira, Marc. 3. v. 5. infremere, Joh. 11. v. 33. & si quæ alia.

4. *Humana opera,* edit enim, Luc. 24. v. 43. & bibit, Joh. 4. v. 7. Laboravit, patri putativo in fabricando adjutor, unde faber Marc. 6. v. 3. appellatur. Ambulavit de loco in locum, Matt. 4. v. 12. Natus est, ut alius homo, Matth. 2. v. 2. Luc. 2. v. 7. Ut alius homo crevit, Luc. 2. v. 53. Ut alius homo defatigatus, Joh. 4. v. 6. ut alius homo passus, crucifixus, & mortuus. Matth. 27. v. 50. & seqq. Hinc Hebr. 2. v. 17. 18. Quemadmodum pueri communicaverunt, &c. Inserviant hæc consolationi nostræ. *Multum origini humana datum est, quod fecit nos Deus ad imaginem suam: sed*

longè amplius reparationi nostræ tributum, quando ipse Deus ad imaginem nostram factus est, ait Leo.

Agathocles erat figuli, Aurelianus pelionis, Willegisus plaustrarii filius, & tamen primus Rex, secundus Imperator, tertius verò Episcopus evasit, quis honos inde in totum genus eorum redundavit? Sed multò beatius nobis, quod filius Dei unigenitus homo, & ita frater noster factus est.

Cùm Saulus Israelitarum Rex in acie adversus Philistinos periisset, venerunt universæ tribus Israël ad Davidem in Hebron, dicentes: Ecce, nos os tuum, & caro tua sumus: non dubitantes, quoniam consanguineus eorum esset, quin ipsi præsidio & auxilio futurus sit, 2. Sam. 5. v. 1.

Hæc fiducia freti, & nos Jesulum recens natum accedere possumus, dicentes: O dilectissime Emanuel! ô suavissime Jesule! ecce nos os tuum & caro tua sumus, esto nobis misericors, ut est nobis fiducia tui, & serviemus tibi in justitia & sanctitate coram te omnibus diebus nostris, Luc. 1. v. 75.

Filii Jacobi gravissimè offenderant fratrem suum Josephum, cùm verò ipsi supplicarent, & dicerent. Obsecro, ut obliviscaris scelera fratrum tuorum, & peccati, atque malitiæ, quam exercuerunt in te. Tum animus commiseratione afficiebatur, ut lacrymas emitteret, dicens: Nolite timere: Ego pascam vos, & parvulos vestros: consolatusque est eos, & blandè ac leniter locutus est, Gen. 50. v. 17.

Et nos quoque sæpius & gravius contra fratrem & Immanuelem nostrum delinquimus, quando verò seriâ contritione & pœnitentiâ ipsi supplicamus, tum obliviscitur peccatorum, iram dimittit, & con-

tur-

In Feflo Nativitatis Chrifti.

turbantur ipfius viscera, ut miferans miferetur noftrum. Jer. 31. v. 20.

II. *Tanquam Mefias & Salvator mundi certiffimus.*

1. *Ratione temporis.* Mefias in carnem venire debebat, fceptro de Juda ablato, Gen. 49. v. 10. Factum hoc erat, non enim Regem Judæi habebant, fed Cæfarem agnofcebant Dominum fuum, Joh. 19. v. 15.

2. *Ratione civitatis*, quæ erat Bethlehem, Mich. 5. v. 1. Et hoc impletum eft: etfi enim Jofephus & Maria non in Bethlehem, fed Nazareth habitarunt: tamen Deus providentiâ fuâ ita direxit, ut Cæfar Auguftus univerfalem cenfum indici curaverit, cujus occasione in civitatem Bethlehem profecti, nomina fua profefi funt, quoniam uterque è domo & familia Davidis erat; ut Evangelifta perfpicuè indicat. Hoc artificio Deus fæpius uti folet, unde Auguftinus: *Deus nihil mali finit accidere, ex quo non aliquid boni poffit elicere.* Mirabilis enim Deus eft in omnibus operibus fuis, Sir. 11. v. 14. & tamen omnia in bonum finem dirigit, ut Deum diligentibus omnia in bonum cedant, Rom. 8. v. 28.

3. *Ratione ftirpis.* Mefias è ftirpe Davidis oriundus erat, Efa. 11. v. 1. Jerem. 3. v. 15. Hæc vaticinia in Chrifto impleta funt, qui natus eft ex femine David, fecundum carnem, & declaratus Filius Dei, in virtute fecundum fpiritum fanctificationis, Rom. 1. v. 3. Hinc non modò à populo: fed ipfis quoque pueris ipfi acclamatum: Hofianna Filio David. Matt. 21. 9.

4. *Ratione matris.* Mefias nafcendus erat ex matre virgine, Efa. 7. v. 14. Hoc quoq; Mefiæ nofiro congruit: Mater enim ejus virum non cognoverat, Luc. 1. v. 34. Hinc Ecclefia:

Non ex virili femine (Non ex Viri fanguine)
Sed myftico fpiramine (Sed ex Dei munere)
Verbum Dei factum eft caro, Verbum Caro gaudet
Fructusq; ventris floruit. (Germen ventris floruit)

Nicht von Manns Blut noch vom Fleifch!
Allein von dem heiligen Geift!
Ift Gottes Wort worden ein Mefch!
Und blüth ein Frucht Weibes Fleifch.

Hoc novum illud eft, quod Dominus fuper terram creare permittit. Fœmina circumdabit virum, Jer. 31. v. 22. *Novo enim nafci debebat modo, nove nativitatis Dedicator*, Tertulliano dicente.

Quod fi itaq; factus effet homo è viro, fine mulieris admixtione, non novum foret, fic enim Evam Deus è cofta Adami creavit, Gen. 2. v. 22.

Si homo factus, fine viro & muliere, neque hoc novum effet, fic enim Adamus formatus à Deo eft. Gen. 2. v. 7.

Si natus è naturali viri & mulieris commixtione, itidem novum non effet. Hoc enim modo nos omnes progignimur, fi quidem Deo placuit, ut ex uno fanguine omne genus humanum, inhabitaret fuper univerfam faciem terræ, Act. 17. v. 27. Propterea Mefiam fine viri additione ex Muliere duntaxat natum voluit, Luc. 2. v. 34. quâ ratione etiam mulieris fermen ille appellatur, Gen. 3. v. 15.

5. *Ratione modalitatis.* Mefias debuit pauper nafci, Zach. 9. v. 9. Hoc impletum: Regnum enim ejus non erat de hoc mundo, Joh. 18. v. 36. Despici debuit à fuis, Efa. 53. v. 3. Hoc quoque impletum: Venit enim in propria, & fui cum non receperunt, Joh. 1. v. 11. Cum commotione cœli & terræ venire debuit, Hag. 2. v. 7. Non minus hoc impletum, fi quidem univerfus exercitus cœleftis in nativitate ejus fe com-

F

movit,

novit, & egregio hymno cum excepit: Gloria in excelsis Deo, pax in terris, & hominibus beneplacitum, Luc. 2. v. 14. quin & Rex Herodes nuncio hoc percussus, & cum eo tota Hierufalem, Matth. 2. v. 3. De miraculis, quæ Dominus abundanter paravit, jam nihil dicemus, quæ sole clarius comprobant, quod idem ille fit, de quo Sancti Prophetæ subinde vaticinati sunt, imprimis Esaias cap. 35. v. 4. Ad quod vaticinium Chriftus ipse discipulos Johannis Baptistæ relegat, Matth. 11. v. 4. 6.

Apparet hinc

1. *Judaorum cæcitas*, qui his omnibus spreto, hunc salvatorem, de quo Evangelista memorat, abjiciunt, præfractè nolentes, eum regnare super se, Luc. 19. v. 14.

Quoties falsus aliquis Messias surrexit, facile seducti, cum secuti sunt, sicut Gama-liel duo exempla recenset, Act. 5. v. 36. 37.

Quid eveniebat Ægyptio illi, qui anno Chrifti 56. surgebat, collectis quatuor virorum millibus, quibus pollicebatur, Romanos se è regione Judaicâ expulsum, Judæosq; pristina libertati restitutum? Nonne tribunus Felix eum cum pluribus trucidavit? Act. 21. v. 38.

Sic ætate Adriani Imperatoris contigit, ut quidam pro Messia se venditaverit & Barchochabam h. e. filium stellæ vocaverit, alludens ad prophetiam Bileam, quò majorem ad omnes ausus sibi autoritatem conciliaret, stellam enim illam se esse profitebatur, à Deo missum, ut Judæos ab ethnicorum jugo liberaret. Principiò omnia ex voto ipsi succedebant, occupatis in Judæâ 50. castellis, & 980. vicis. Muniebat quoque civitatem Bethoron, ex quo Romanis multum damni inferebat. Sed tertio post anno, hæc stella subito evanescebat, o-

mnibus, qui à parte ipsius stabant, intercuntibus. Adrianus enim oppidum illud obsidebat, tres annos & sex menses, & armatâ manu occupabat: tum impostor Messias cum multis millibus interficiebatur, id eoque à Judæis non amplius Barchochab filius stellæ, sed Ben Corba, h. e. filius mendacii dicebatur.

Adhuc in hodiernum diem Judæi ad eò obdurati sunt, ut, licet sciant, tempus præterisse, quod Deus adventui Messie definiit: tamen nostrum Messiam non recipere, sed alium expectare malint. Sed frustra omninò: Non enim alius Messias veniet, usque ad diem novissimum: ubi Jesus revelabitur de celo, cum Angelis potentie suæ, divisurus dolores furoris, Job. 21. v. 17. super omnes, qui primum ejus adventum spreverunt, ubi adspicient, quem confixerunt, Zach. 12. v. 10.

2. *Christianorum felicitas*. Latibundè enim dicere possumus cum Andréâ: Invenimus Messiam. Et cum Philippo: quem scripsit Moses in lege & Prophetæ, invenimus, Joh. 1. v. 41. & 45.

Quod si verò Messiam invenimus, satis securi sumus, quod Jesus recens natus Salvator ille sit, qui saluti omnium gentium natus, & mundum ingressus est: securi quoque sumus de redemptione nostrâ, quod per illum peccatum obfignatum, iniquitas expiata, & justitia sempiterna adducta sit, Dan. 9. v. 24. neque enim per sanguinem hircorum & vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit in sancta, æternâ redemptione inventâ, Hebr. 9. v. 11.

Ipse est benedictum illud semen mulieris, quod serpentis caput contrivit. Gen. 3. v. 15. Ipse est scala cæli, per quam ad Deum ascendere possumus, Gen. 28. v. 12. Ipse est

In Feflo Nativitatis Chrifti.

eft Deus & Godeſtoster, qui nos è terra ſuſcitabit, Job. 19. v. 25. Et Jehova juſtitia noſtra, Jerem. 23. v. 6. qui in eum credit, juſtus eſt, Rom. 10. v. 4. Eſt bonus ille paſtor, qui ovibus ſuis daturus eſt vitam æternam, Joh. 10. v. 28. Eſt Sol juſtitia, qui nos illuminabit, Mal. 4. v. 2. Agnus Dei, qui peccata noſtra auferet, Joh. 1. v. 29. Cornu ſalutis, quod nos ſalvabit, Luc. 1. v. 69. Verum illud propitiatorium, in quo exauditionem precum, remiſſionem peccatorum, vitam & ſalutem conſequi poſſumus, Rom. 3. v. 25. Hebr. 4. 16. Act 10. 43.

III. *Tanquam paupertatis conſecrator meritiffimus.* In tenebricoſo enim ſtabulo naſcitur, & in duro præſepi reclinatur, quia alias locus non erat in diverſorio. O pauperiem pauperiſſimam! O nativitatem miſerrimam!

Regi Davidi Hieroſolymis filius naſcebatur, at non in ſtabulo, ſed in caſtro. 2. Sam. 11. v. 27. Sed hic eſt Rex gloria, Pſalm. 24. v. 7. qui omnia portat verbo potentia ſua, Hebr. 1. v. 3. Et ecce! in ſtabulo naſcitur, & duriffimo præſepi imponitur. Ecce! quam exigua magni pompa puerperii! Civitas parva, domus paupercula, ſupellex exigua. Nulla domus ambitio niſi reclinatorium in ſtabulo. Mater in feno, filius in præſepio. Tale elegit fabricator mundi hoſpitiū, huiusmodi delirias habuit virginis puerperium! Cyprianus. Hæc omnia noſtri gratia facta ſunt. Scimus enim gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, 2. Cor. 8. v. 9.

Natus eſt in publico diverſorio, in ſolariū peregrinantium, ſi quandoque etiam vili hoſpitiū potiuntur, ut cogitent, idem quoque recens nato Jeſulo accidiffe, & omnia moderatè ferant, freti eà ſpe,

peregrinationem tandem aliquando finitum iri: ubi ex triſtiſſimo hoc diverſorio transferentur in cœleſtem Hieroſolymam, ubi abundantia gaudiorum in vultu Dei, & delectationes in dexterâ ejus, in æternum, Pſal. 16. v. ult.

Natus eſt in ſtabulo, ad inſignem animi humilitatem ſuam indicandam. Apoſtolus miratur, Salvatorem noſtrum humiliorem factum Angelis, dum non Angelos, ſed Abrahæ ſemen aſſuſerit, Hebr. 2. v. 6. Hic autem perſpicimus, quòd non modò humilior Angelis: ſed & aliis hominibus vilior appareat. Naſcitur enim in ſtabulo, quod pecoribus deſtinatum eſt, cum è contrario homines domicilia ſua, in iisq; hypocausta & cameras habeant, in quibus habitent.

Solatium hinchauri, mi Chriſtiane! Dominus ille qui in ſtabulo reclinavit, ſemper ad te veniet, ubicunq; locorum ſis, nec te orphanum relinquet, Joh. 14. v. 18. Si in exigua caſulâ, in magna inopia tibi vivendum, en! Jeſulus tuus, qui idem expertus eſt, eò magis compatietur tibi, Hebr. 4. v. 15. eſt enim refugium pauperi, Pſalm. 9. v. 10. & cuſtodit omnes diligentes ſe, Pſ. 145. v. 20. Jac. 2. v. 5.

Involutus quoq; eſt pannis detritis, iisq; in præſepi reclinatus eſt, ut ſuperbiam atque luxuriam noſtram expiaret, quam veſtibus pretioſis, byſſo, Luc. 16. v. 19. lectis eburneis, Amos 6. v. 4. exercemus. Inſimul etiã pauperiem noſtram ſanctificavit, ut illi, qui laceratis pannis veſtiti ſunt, aut in ſcamno aut ſtramine requieſcunt, ſolatium habeant, Chriſtum quoq; in hoc ordine fuiſſe.

Sicuti autem non ſemper in præſepi remanſit, ſed tandem cœlos aſcendit, ubi ſedet ad dexteram Dei, cum ſum-

